

LİBERALİZM VE FAŞİZMİN TARİHSEL GELİŞİMLERİ VE GÜNÜMÜZ DÜNYA SİYASETİNE ETKİLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Okan ÇEREZ¹

45328864842

Giriş

Bu çalışmada Liberalizm ve Faşizm ideolojilerinin ortaya çıkış süreçleri ve tarihsel gelişimleri incelendikten sonra günümüz Dünyasındaki yerleri ile güncel siyasete etkileri karşılaştırılacaktır. Çünkü yaşadığımız dönemde Dünya ülkeleri özellikler 19.Yüzyıldan itibaren gittikçe daha çok Liberal sistemin içerisine dahil olmuştur. Bu nedenle Liberalizmin ve iki Dünya savaşı arası dönemde Liberal sistemin bozulmaya başlamasının ardından ortaya çıkan otoriter rejimlerin "acı" bir meyvesi olan Faşizmin tarihsel gelişimleri ile günümüz Dünya siyasetine olan etkilerinin bilinmesi önemlidir. Bu çalışmada Liberalizmin ve Faşizmin ortaya çıkışları, gelişmeleri, bıraktıkları etkiler ve günümüzdeki konumları kronolojik olarak incelenip karşılaştırılırken konunun daha iyi kavranması için çeşitli kaynaklardan yardım alınacak ve bu ideolojilerin etki alanına girmiş ülkeler ile ortaya çıktıktan sonra gelişmelerinde etkili olan düşünür ve liderlerden örneklere başvurulacaktır. Bu makale giriş, literatür taraması, tartışma konusu ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

¹ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi bölümü 4.Sınıf öğrencisi

Literatür

Literatür taramamızda Liberalizm ve Faşizmin tarihsel gelişimlerini ve günümüz siyasetine etkilerini karşılaştırarak analiz eden bir çalışma tam anlamıyla bulunamamıştır. İşte şu anda okuduğunuz çalışma tam da literatürdeki bu boşluğu doldurmak amacıyla yapılmıştır. Özel olarak karşılaştırmamakla birlikte çeşitli düşünür ve siyaset bilimciler incelemelerinde, Liberalizmin yarattığı demokrasi ve refah ortamının bozulmasının ardından faşizme giden yolun açıldığına dikkat çekmişlerdir. Örneğin; Andrew Heywood faşizmin ortaya çıkışında etkili olan faktörlerin birinci Dünya savaşında bozulan Liberal ortamdan kaynaklandığını belirtmiştir. Literatürde Liberalizm ve Faşizmin tarihsel gelişimlerini ve günümüz dünya siyasetine etkilerini ayrı ayrı inceleyen birçok eser vardır. Ancak bu eserlerin neredeyse tamamı önce modern dönemde ortaya çıkmış ilk ideoloji olarak liberalizm üzerinde durmuş ve tarihsel sürecini, gelişim evreleri ile günümüze yansımalarını anlatmıştır. Faşizme gelindiğinde ise 20. Yüzyılda ortaya çıkışından ve 2. Dünya savaşına yansıyan olumsuz sonuçlarından bahsedilmiştir. Örneğin; Ömer ÇAHA ve Bican ŞAHİN tarafından derlenen çalışmada buna uygun olarak iki kavram da ayrı ayrı ele alınmıştır. Modern siyasal ideolojiler üzerine çalışma yapan bir diğer isim Hatice Birsen Örs de Liberalizm ve Faşizmi ayrı ayrı değerlendirmiştir. Örneklerini daha da çoğaltabileceğimiz ayrı ayrı ele alma metodu yerine bu çalışmada Liberalizm ve Faşizm ortaya çıkışlarından bugüne yansımalarına kadar bir arada değerlendirilmiştir.

Liberalizm ve Faşizmin Tarihsel Gelişimleri Ve Günümüz Dünya Siyasetine Etkileri

Liberalizm Latince liber kelimesinden türemiştir ve özgür insan sınıfı anlamına gelmektedir. Liberalizm bilinen ideolojilerin neredeyse tamamından daha uzun bir geçmişe ve aynı oranda etkiye sahiptir. "Liberalizm" terimi ilk kez 1812 yılında İspanya'da kullanılmıştır (HEYWOOD, 2007: 31).

Liberal düşünce geleneğinin ortaya çıkışında, Avrupa'daki din ve mezhep savaşları, 16. ve 17. yüzyıllarda bilimde yaşanan gelişmeler, 18.yüzyıl Aydınlanma düşüncesinin ortaya çıkışı ve feodalizmden kapitalizme geçiş en önemli etkenler olmuştur (ÇETİN, 2016: 176). 18. Yüzyılın sonlarıyla 19. Yüzyılın sanayi devrimi boyunca sistemleştirilen liberal ideoloji özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ilkeleriyle çevrili olarak düşüncelerde ve ekonomik alanda mallarda serbest rekabetin üstünlüğünü savunmuştur (ÇAM, 1998: 245).

Liberalizm ortaya çıktıktan sonra Bireycilik, Özgürlük, Piyasa ekonomisi üzerinde şekillenmiştir. Liberalizm, bireyciliğe dayalı, rasyonel bireylerin siyasal ve ekonomik alandaki hak ve özgürlüklerini güvence altına alan, piyasa ekonomisinin doğal işleyişine bırakılarak, devletin ekonomiye müdahalelerinin en az düzeye indirilmesini savunan bir doktrindir (AKTAN, 1995: 4).

Liberaliz doğduğu andan itibaren sürekli farklı düşünürlerin farklı fikirlerinden etkilenerak kendisini geliştirmiştir. Ancak ortaya çıkan yeni Liberalizmlerin savunduğu düşünceler farklılık gösterse de ana tema (devletin sınırlanması) varlığını her zaman hissettirmiştir. Bu çalışmanın konusundan uzaklaşmamak adına bahsi geçen Liberalizmler tek tek irdelenmemiştir.

İşte Faşizm Liberalizmin her evresinde var olan devletin sınırlanması ilkesinin olumsuz bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Peki Faşizm nedir ve tarihsel arka planında ne vardır? Öncelikle Faşizm kavramsal kökeni Roma İmparatorluğu'nda kullanılan Fasces adındaki baltadan gelmektedir. Teorik kökeni Platon'a kadar dayanmakla birlikte genel kanı toplumsal, iktisadi ve siyasal dönüşüm hareketlerine karşı tepkileri içeren bir ideoloji olduğudur. Belirtilmedir ki Faşizme de ideolojiye olduğu gibi pejoratif anlamlar yüklenmiştir.

Ancak ideoloji olup olmadığu hala tartışmalı olan Faşizm kavramının tarihsel süreç içerisindeki örneklerine bakıldığında yüklenen olumsuz anlamın nedenleri kolayca anlaşılacaktır. Peki nasıl gelişmiştir? Birinci Dünya savaşının hemen ertesinde, Liberal demokratik hava dağılmaya ve giderek güçlenen otoriter ve totaliter bir rüzgar esmeye başlamıştır.

Demokratik gelişmeden ilk kopuş, İtalya da Benito Mussolini liderliğindeki Ulusal Faşist Parti'nin iktidara gelmesiyle yaşanmıştır. (ÖRS,2016: 480). İtalya da yaşanan ekonomik çöküntü ve iç karışıklığın getirdiği kaos

ortamında Mussolini iktidarı devralmış ve Faşist hareket giderek güçlenmiştir.

1935'e gelindiğinde İtalya'nın Habeşistan'ı işgali niyetlerini açığa çıkartmıştır. Aynı süreçte, Mussolini Almanya'da benzer yöntemlerle iktidara gelen Hitler rejimiyle de işbirliği arayışına girmişti ve İtalya İkinci Dünya savaşını başlatan Almanya'yı takip ederek 1940 yılında savaşa girmiştir. (BERİŞ, 2013: 297). Faşizmin en güçlü temsilcileri olarak karşımıza çıkan Adolf Hitler ve Benito Mussolini'nin savaş sırasındaki korkunç uygulamaları arzu ettikleri yayılma ve yaşam alanını kendilerine sağlamamış aksine bu savaş faşist iktidarların sonu olmuştur. Süreç içerisinde İspanya, Portekiz hatta daha sonraları Arjantin, Şili, Yunanistan'da Faşizmin örneklerine rastlanmıştır.

Günümüze bakıldığında liberalizm en eski ideoloji olmasına ve tutarsızlıklar barındırmasına rağmen egemen konumunu korumuştur. Dünya ülkelerinin tamamına yakını Liberal Kapitalist sistemin içerisinde. Ancak Faşizm 2. Dünya savaşının ardından tarih sahnesinden silinmiştir. Günümüze kadar farklı dönemlerde, farklı çevrelerde faşist hareketler zaman zaman ortaya çıkmaktadır. Fakat II. Dünya savaşında yaşadığı korku sahnelerine rağmen günümüzde etkilerinin Liberalizm ile ölçülemeyecek derecede az olduğunu söyleyebiliriz, başka bir deyişle Faşizm yıkıcı etkiler bırakmasına karşın günümüzde bir ideoloji olarak kullanılmamaktadır ancak Liberalizm zamanın Sosyalist devletlerini bile içine alarak varlığını her alanda hissettirmektedir.

Sonuç

Liberalizm ortaya çıkışında ekili olan refah ortamının bozulması sonucu faşizm kendisine yaşam alanı bulmuştur. Günümüze kadar farklı liberalizmler var olmuş zamanla dünya Liberal Kapitalist sistemin etkisine girmiştir. Faşizm en çok ortaya çıktığı İtalya'da ve 2. Dünya savaşında Mihverin diğer kanadı Almanya'da kendisini göstermiştir, günümüzde örneklerine pek sık rastlanmamaktadır. Bu çalışma demokratik ortamın bozulmaması ve faşizmin tekrar ortaya çıkmaması için nelere dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koyması açısından önemlidir buradan yola çıkarak Liberal sistemde yaşanabilecek kırılmaların neler olduğu incelenebilir.

Kaynakça

AKTAN, C. C. (1995) "Klasik Liberalizm Neo-Liberalizm Ve Libertarianizm", Amme İdaresi Dergisi, 28 (4): 1-27.

BERİŞ, E. (2013) "Faşizm", Ömer ÇAHA ve Bican ŞAHİN (der.), Dünyada Ve Türkiyede Siyasal İdeolojiler, Ankara: Orion yayınları, 287-339.

ÇETİN, H. (2016) Siyaset Bilimi, Ankara: Orion yayınları.

HEYWOOD, A. (2007) Siyasi İdeolojiler, çev.A.Bayram, Ankara: Adres yayınları.

ÖRS, B. H. (2016) 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul: Bilgi Üniversitesi yayınları.